

OKULLARDA ŞİDDET VE ZORBALIĞIN ÖNLENMESİ

Şiddet, kişinin kendisine, başka bir kişiye veya bir gruba; bilinçli olarak fiziksel güç uygulaması ya da bununla tehdit etmesi sonucunda karşıdaki kişilerin zarar görmesi durumunu ifade eder. Akran zorbalığı ise bilinçli ve isteyerek yapılan, taraflar arasında güç dengesizliği durumunun olduğu, sürekli ve sistematik bir şekilde karşıdaki kişiye zarar verme davranışıdır.

Günümüzde şiddet içerikli davranışlarla çok fazla karşılaşmaktayız. Okullarımızda da yaşanan şiddet ve akran zorbalığı olayları aslında tüm dünyanın ortak bir problemi haline gelmiş durumdadır. Dünyadaki yaygınlığına bakıldığında önlem alınması gereken bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuyla ilgili Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Avrupa'nın farklı ülkelerinde araştırmalar yapılmıştır. Spiel, Salmivalli ve Smith'e (2011; Akt. MEB, 2021) göre her gün 200 milyona yakın çocuk ve ergen zorba davranışlarla karşılaşmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü (2011) 43 ülkeden 10 ila 15 yaşlarındaki çocuk ve ergenleri kapsayan araştırma yapmıştır. Bu araştırmaya göre akran zorbalığı sergileme davranışları oranları %1 ile %36 arasında iken akran zorbalığına maruz kalma oranları %2 ile %32 arasında değişkenlik göstermektedir (Currie ve ark., 2012; Akt. MEB, 2021).

Okullar, öğrencilerin yeni bilgiler edindikleri, akademik alanda kendilerini geliştirdikleri ve sosyal beceriler kazandıkları yerler olmuştur. Ancak okullarda yaşanabilecek şiddet olayları ve akran zorbalığı davranışları çocukların ve ergenlerin akademik, sosyal ve duygusal gelişim sürecini olumsuz etkilemektedir. Bu anlamda okullarda şiddetin ve akran zorbalığının önlenmesi için okul temelli çalışmaların yapılması büyük önem taşımaktadır.

Okulda şiddeti ve akran zorbalığını önlemek için öneriler:

- Okulda risk faktörü içeren durumlar tespit edilmeli, okul risk haritası hazırlanmalı ve bu doğrultuda yapılacak çalışmalara ilişkin planlamalar yapılmalıdır. Okul içinde ve çevresinde şiddet ve zorbalık davranışlarının en sık yaşandığı yerlerde güvenlik için ek önlemler alınmalıdır. Okullarda şiddet eğilimi ve akran zorbalığı ile ilgili farkındalık kazandırmada grup temelli etkinliklere daha fazla yer verilmelidir. Otokontrol becerisi, öfke kontrolü, olumlu iletişim becerileri ve empati konulu çalışmalar yapılmalıdır. Yapılan çalışmalara öğrencilerin aktif katılımları sağlanmalıdır.
- Çocuklara hiçbir şekilde şiddete ve zorbalık davranışlarına izin verilmediği belirtilmeli, hiçbir davranışın neticesinin şiddet ya da zorbalık olamayacağı tüm okul paydaşları tarafından vurgulanmalıdır. Özellikle problemlerin şiddet ya da zorbalığa başvurmadan da çözülebileceği konusunda öğrencilerde farkındalık oluşturulmalıdır.

- Öğrencilerin evde ve okulda kendilerini rahat ifade edebildikleri, birbirine saygı duydukları, farklılıkların kabul gördüğü bir ortam oluşturulmalıdır. Boşanmış ya da aile bütünlüğü olmayan öğrencilerin şiddete veya akran zorbalığına yönelme riskine karşı veliler ile işbirliği sağlanmalı, öğrencinin sosyal ve duygusal ihtiyaçlarına öncelik verilmelidir.
- Her bireyin çocuklara ve gençlere olumlu ya da olumsuz bir şekilde rol model olabileceği unutulmamalıdır. Bu anlamda çocukla ilgili kişilerin (anne, baba, öğretmen, okulun diğer personeli vb.) durumun farkında olmaları ve bu sorumluluğu hissetmeleri önemlidir.
- Teknolojinin bilinçli kullanılmaması, internette kalınan sürenin aşırı artması, sosyal medyanın amacı dışında kullanılması çocukların şiddet ve akran zorbalığı eğiliminde önemli bir etkidir. Bu anlamda erken dönemlerden itibaren, öğrencilerin teknolojiyi bilinçli kullanmasına ilişkin farkındalık çalışmaları yapılmalı ve internet kullanım süreleri kontrol edilmelidir. Aynı zamanda televizyonda şiddet içerikli programların izlenmesi çocuk ve gençlerde şiddet içerikli davranışlara neden olabileceğinden, televizyonda izlenen programlarının takibi anne babalar tarafından yapılmalıdır.
- Öğrenciler kendilerine yakın gördükleri arkadaşlarından birçok şeyi daha hızlı bir şekilde öğrenebilmektedirler. Akran eğitimine bu bağlamda önem verilmeli, akran eğitiminde bulunacak öğrenciler belirlenmeli ve gerekli çalışmalar yapılması sağlanmalıdır.
- Eğitsel ve akademik konularda yapılacak çalışmalar okullarda şiddetin ve zorba davranışların önlenmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu kapsamda etkili ve verimli ders çalışma, zaman yönetimi ve hedef belirleme konularında destekleyici çalışmalar yapılmalıdır.
- Evde ve sınıfta uyulması gereken kurallar belirlenirken öğrencilerle birlikte kuralların belirleniyor olmasına özen gösterilmeli, kuralların çocukların yaşına ve gelişim dönemi özelliklerine uygun olmasına dikkat edilmelidir. Kurallar olumlu kelimelerle ifade edilmeli, kurallara uyulmadığı zamanlarda da çocukların nasıl bir durumla karşılaşacakları anlatılmalı ve kuralların uygulanmasında tutarlı davranılmalıdır. Fiziksel ceza içeren uygulamalardan kesinlikle kaçınılmalıdır.

- Okulda şiddetin ve zorbalığın önlenmesi ile ilgili aile, okul yönetimi, öğretmenler ve okul rehber öğretmeni/psikolojik danışmanı işbirliği içerisinde olmalıdır.
- Öğrencilerin sosyal ve sportif faaliyetlere yönelmesi konusunda destekleyici olunmalıdır. Öğrencilerin okulda çeşitli aktivite ve etkinlikleri yapabilecekleri şekilde çevresel düzenlemeler organize edilmelidir.
- Olumsuz anne baba tutumları çocukların şiddete eğilimlerinde ve zorba davranışlarında etkilidir. Bu kapsamda anne baba tutumları, ergenle iletişim, ebeveynlik becerileri, gelişim dönemi özellikleri konularını kapsayan eğitimlere ağırlık verilmelidir.

- Öğrencilerin şiddete ya da akran zorbalığına maruz kaldıklarında nasıl kendilerini koruyabilecekleri ve kimden yardım isteyebilecekleri konularını da içeren önleme çalışmaları yapılmalıdır.
- Zorba öğrencilerin davranışlarının önlenmesi ve mağdur öğrencilerin güçlendirilmesi amacıyla gerekli uzman desteği araştırılmalı, okul psikolojik danışma ve rehberlik servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinden destek talep edilmelidir.

Kaynaklar

- MEB. (2002). Aile Eğitim Programı 0-18 yaş Aile El Kitabı, 13. Oturum, Ankara.
- MEB. (2021). Akran Zorbalığı Rehber Öğretmenler/Psikolojik Danışmanlar İçin Kitapçık, Ankara.
- MEB. Akran Zorbalığı Öğretmenler İçin Bilgilendirme Rehberi.
- Isparta Rehberlik ve Araştırma Merkezi. (2022). Şiddet Eğilimi ve Akran Zorbalığı Araştırması, Isparta.